

Vitenskapskomiteen for Mattrygghet
Postboks 4404 Nydalen
0403 OSLO

Deres ref:
Vår ref: 2014/36219
Dato: 11.02.2014
Org.nr: 985 399 077

Att. Danica Grahek-Ogden

Statens tilsyn for planter, fisk, dyr og næringsmidler

KVALITETSKRAV FOR VANN TIL JORDVANNING

1. Bakgrunn for saken

Ved vanning av jordbruksvekster på friland i Norge brukes det som regel vann fra innsjøer, elver, borrevann, vanningsdammer osv. Slike vassdrag og vannkilder kan noen ganger være påvirket av forurensning. Sykdomsfremkallende mikroorganismer og uønskede kjemiske stoffer i forurenset vann kan forårsake sykdom, dersom slikt vann benyttes til vanning av vegetabilier. For sykdomsfremkallende mikroorganismer gjelder dette spesielt ved vanning av vegetabilier som skal spises uten forutgående varmebehandling.

Gjeldende regelverk stiller ikke detaljerte krav til vanningsvannets hygieniske eller kjemiske kvalitet.

Næringsmiddelhygieneforskriften jf. forordning 852/2004 vedlegg 1, pkt. 5 c) stiller følgende krav: «*Driftsansvarlige for næringsmiddelforetak som produserer eller høster planteprodukter, skal treffe egnede tiltak for, når det er relevant, å:*

c) bruke drikkevann eller rent vann når det er nødvendig for å hindre forurensning,»

Rent vann er i henhold til samme forskrift definert som:

«*Rent vann: Rent sjøvann og ferskvann av tilsvarende kvalitet»*

Rent sjøvann er videre definert som:

«*Rent sjøvann: naturlig, kunstig eller renset sjøvann eller brakkevann som ikke inneholder mikroorganismer, skadelige stoffer eller giftig plankton i mengder som direkte eller indirekte kan påvirke næringsmidlenes hygieniske kvalitet,»*

I 1994 ble rapporten *Kvalitetskrav for vann til jordvanning* utarbeidet av en tverrfaglig arbeidsgruppe nedsatt av STIL (Statens tilsynsinstitusjoner i landbruket). Rapporten tar i hovedsak for seg mikrobiologiske krav, men inneholder også betraktninger vedrørende kjemiske forurensninger. De mikrobiologiske kvalitetskravene i denne rapporten har vært vanskelig å overholde i praksis og er derfor i mindre grad blitt benyttet.

Det finnes også andre norske rapporter som tar for seg temaet, bl.a. SFTs «*Klassifisering av miljøkvalitet i ferskvann*» fra 1997 og NIVA-rapporten «*Forslag til miljømål og klassegrenser for fysisk-kjemiske parametere i innsjøer og elver, og egnethet for brukerinteresser*» fra 2008 som gir forslag til et nytt system for klassifisering av egnethet for jordvanning.

Landbruksnæringens eget kvalitetssystem, «Kvalitetssystem i landbruket» (KSL), har utarbeidet en retningslinje for grønnsaker, frukt og bær som skal spises rå (www.matmerk.no). Her stilles det bl.a. krav til at det ikke skal vannes med sterkt forurenset vann (> 1000 *E. coli*/100 ml).

I retningslinjen står det også beskrevet at det skal gjennomføres minst én vannanalyse, dato for siste vanning før høsting skal dokumenteres, vannkildene skal sikres mot forurensning så langt det er praktisk mulig, og om mulig skal det unngås å vanne siste uke før høsting. Det er ikke spesifisert hvilke parametere vannprøven skal analyseres for.

For at Mattilsynets distriktskontorer skal kunne føre et enhetlig tilsyn og gjøre gode vurderinger relatert til virksomhetenes bruk av vanningsvann, er det behov for veiledende kvalitetskriterier for vanningsvann.

2. Data

- Kvalitetskrav for vann til jordvanning. Landbrukstilsynet 1994.
- Klassifisering av miljøkvalitet i ferskvann. Statens forurensningstilsyn, 1997.
- Forslag til miljømål og klassegrenser for fysisk-kjemiske parametere i innsjøer og elver, og egnethet for brukerinteresser. NIVA, 2008.
- WHO Guidelines for the safe use of wastewater, excreta and greywater, 2006
- Guidelines for water use. US Environmental Protection Agency, 2012
- Mikrobiell status i frukt og grønnsaker - Veterinærinstituttet 2000-2001
- Tilsyn med bruk av plantevernmidler og hygieniske forhold hos salat- og urteprodusenter. Mattilsynet, Region Oslo, Akershus og Østfold, 2010
- Rapporter om vannkvalitet - Lierelva og Numedalslågen (kommunenes hjemmesider)
- Program for jord- og vannovervåking i landbruket (JOVA)
http://www.bioforsk.no/ikbViewer/page/prosjekt/tema?p_dimension_id=18844&p_menu_id=18851&p_sub_id=18845&p_dim2=95414,
- Danmarks Tekniske Universitet 2011: Risikovurdering af vand til vanning av bær og grønt
- Retningslinjer fra Fødevarestyrelsen:
<http://www.foedevarestyrelsen.dk/Selvbetjening/Vejledninger/Hygiejnevejledningen/Sider/10--Vand-i-fodevarevirksomheder.aspx>
- Retningslinjer fra Livsmedelsverket:
<http://www.slv.se/upload/dokument/livsmedelsforetag/vagledningar/V%c3%a4gledning%20om%20livsmedelskontroll%20i%20prim%c3%a4rproduktionen.pdf>

3. Oppdrag

Mattilsynet ønsker at VKM med bakgrunn i eksisterende, ovenfor nevnte dokumentasjon og litteratursøk, skal vurdere risiko ved bruk av vanningsvann fra innsjøer, elver, borrevann, vanningsdammer osv. til jordvanning av spiselige jordbruksvekster i Norge:

1. Mikrobiologisk risiko:
 - a) Hvilken risiko er knyttet til de ulike vannkildene som benyttes til jordvanning?
 - b) Hvor stor risiko er knyttet til overføring av smitte til vegetabler med vanningsvann i Norge?
 - c) Med bakgrunn i risiko identifisert ovenfor, hvilke mikrobiologiske indikatorer bør legges til grunn ved vurdering av egnethet for vanningsvann til vegetabler?
 - d) VKM bes om å rangere risikoen for sykdom (liten - middels - stor) relatert til mengden indikatorer som er tilstede i vanningsvannet, jf. punktet over.
 - e) Hvor stor er den risikoreduserende effekten av ulike risikoreduserende tiltak? (F.eks. tidspunkt for vanningsstopp før høsting osv.)

2. Kjemisk risiko:

Mattilsynet ønsker at VKM lager, med bakgrunn i eksisterende dokumentasjon, en uttalelse om mulig helseisiko fra organiske miljøgifter, tungmetaller og rester av plantevernmidler ved konsum av jordbruksvekster vannet med vann fra ulike vannkilder.

Språk

Mattilsynet ønsker at rapporten skrives på norsk, med et norsk og engelsk sammendrag.

4. Tidsramme

Rapporten skal være ferdig 1. mai 2014

5. Saksansvarlig i Mattilsynet

Laila Jensvoll og Marit Lilleby Kvarme
Hovedkontoret, Seksjon for planter og vegetabilsk mat.

Med hilsen

Terje Røyneberg
Seksjonssjef